

Полкови военен театър при 14-и пехотен Македонски полк

Румен Кузов

Five photos from my private collection of the military theatrical group of the 14th Macedonian infantry battalion which took part in the First World War on the Macedonian front are published for the first time.

Key words: *theatrical group, Macedonia, First World War, 14th Macedonian infantry battalion.*

„На рилеца герой
титан калимански
герой от Булаир
с гърди от желязо
и воля от гранит”

Надпис на паметника в Дупница посветен
на личния състав на 7-а Рилска дивизия

ВЪВЕДЕНИЕ

За първи път се публикуват пет снимки, запечатали моменти от живота на полковия театър към 14-и пехотен Македонски полк по време на Първата световна война на фронта в Македония. На гърба снимките са надписани и ни предоставят безценна информация за българския фронтови театър.

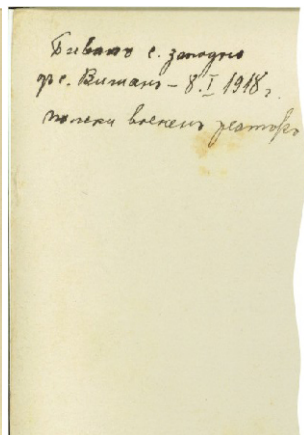
ИЗЛОЖЕНИЕ

Сведенията за театрални трупи през Първата световна война в Българската армия са оскъдни. Кристина Тошева в своето изследване „История на българския театър” съобщава: „Наред с разгърнатата се войнишка театрална самодейност на фронта, специално поощрявана от военното командване, като военен театър „Поморавия”, функционира и трупата на няколкото артисти от разформирвания поради мобилизацията общински театър в Пловдив. Тя се ръководи от Христо Оджаков и е прикрепена към Втора дивизия. Тя дава представления в градовете Ниш, Пожарево, Неготин, Зайчар и др. пред българската войска и местното население... С голяма популярност на фронта се ползва и Полският театър на Първа софийска дивизия, чиято история води началото си от пътуващия театър на „Барабанистите” с ръководител Борис Руменов (Борю Зевзека). Тя представя в полеви условия фарса „Балканска комедия” от С. Злъчкин, както и някои пародии, скечове и комедийни миниатюри с тематика из войнишкото ежедневиe („Борислав на фронта”, „Иванко на селска сцена”, „Пижу и Пендо” и др.)... „Балканска комедия” и „В отпуск” от И. А. Волний (Иван Атанасов) са репертоарни пиеси и на театъра към Четвърта дивизия с ръководител Александър Гюров, който след разформироването на пътуващата трупа „Зора” с някои нейни членове се включва във фронтовия театър”^[1].

От снимките става ясно, че на 7 и 8 януари 1918 г. западно от село Вишан, където бивакува трета дружина от 14-и пехотен Македонски полк, се изнасят театрални представления. На 7 януари се играят: „Пижу и Пендо”, „В отпуск” и „Мъж и жена”. На следващия ден също се изнасят представления, но не са надписани заглавията на играните творби.

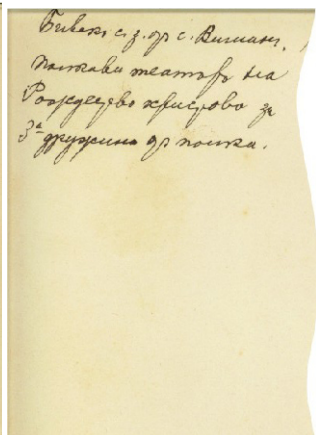
Снимките са с размери 175 мм на 125 мм като една от тях е изрязана (150 мм на 105 мм) и надписът на гърба ѝ е частично засегнат.

Първата снимка (фиг.1) дава общ план на сцената и публиката с част от бивака на трета дружина. На гърба има надпис: „Бивакъ с.западно / до с.Вишанъ – 8.1.1918 г. / полски военен театър”.

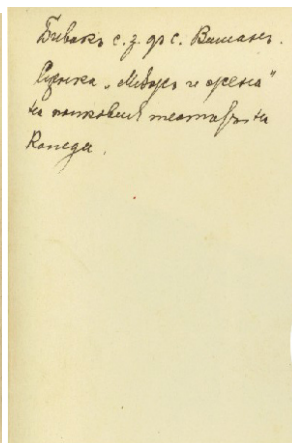
Фиг.1 Общ план

Втората снимка (фиг.2) е запечатала публиката, като най-отпред са командирите, седнали на столове с облегалки, вдясно от тях – подофицерите и зад тях - останалият личен състав. На гърба надписът е в 4 реда : „Бивакъ с.з. от с.Вишанъ, 8.1.1918 г./ полкови театъръ на / Рождество христово за / 3^а дружина от полка” .

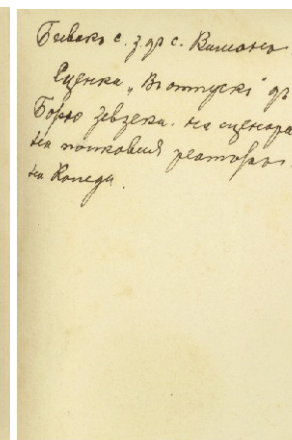
Фиг.2 Публика

Третата снимка (фиг.3) представя в близък план импровизираната сцена, на която се играе „Мъж и жена”. На гърба надписът гласи: „Бивакъ с.з.от с.Вешанъ. 7.1.1918 г. / Сценка „Мъж и жена” / на полковия театъръ на / Коледа”.

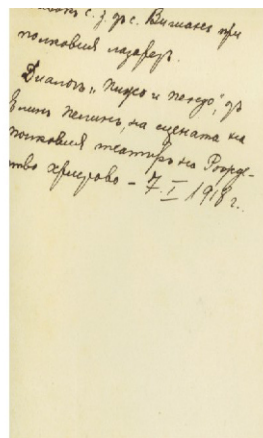
Фиг.3 Сценка „Мъж и жена“

На четвъртата снимка (фиг.4) в близък план са заснети актьорите от сценката „В отпуск“. На гърба е написано: „Бивакъ с.з. от с. Вишанъ. 7.1.1918 г. / Сценка „В отпускъ“ от / Борю Зевзека на сцената / на полковия театър / на Коледа“.

Фиг.4 Сценка „В отпуск“

Петата (изрязаната) снимка (фиг.5) представя сцена от „Пижо и Пендо“. На гърба ѝ е запазен почти в цялост следния текст: „[Бивак] с.з.от с.Вишанъ при / полковия лагер / диалогъ „Пижо и Пендо“ от / Елинь Пелинь, на сцената на / полковия театър на Рожде - / [с] тво христово – 7.1.1918 г.“

Фиг.5 Диалог „Пижо и Пендо“

Снимките са в сравнително добро състояние. Вероятно са заснети от Димитър Нейчов Попов – поручик от 14-и похотен Македонски полк по време на Първата световна война на фронта в Македония. Бяха ми предоставени от дъщеря му инж.-химик Гергана Обрешкова, за което ѝ благодаря. Снимките попълниха личната ми колекция.

Поручик Димитър Попов е роден през 1890 г. в град Дупница в учителско семейство. Основното си образование завършва в родния си град, средното – класическа гимназия в София. През 1913 г. завършва висше образование по право в Софийския университет. От 1913 до 1915 г. служи в град Самоков, след което завършва Школата за запасни офицери в с. Княжево. През Първата световна война служи като поручик в 14-и пехотен Македонски полк, 7-а Рилска дивизия, Втора армия. След приключване ѝ работи като съдия в: Асеновград, Горна Джумая (Благовград), Свищов, Шумен и Русе. Пенсионира се като председател на Русенския апелативен съд през 1945 г. Почива в Русе през 1960 г.^[2]

През 1889 г. започва структурната реформа в българската армия. Към съществуващите 12 пехотни полка се изграждат още дванадесет. В Радомир и Цариград се формира 14-и пехотен Македонски полк. С указ 88/30 от декември 1903 г. е формирана 7-а пехотна Рилска дивизия с щаб в град Дупница. В състава ѝ е включен и 14-и пехотен Македонски полк. През Балканската война (1912-1913 г.) дивизията се командва от генерал-майор Георги Тодоров и води бойни действия първо в Македония, а по-късно и в Тракия^[3].

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Целта на доклада е да се въведат в публичното пространство 5 снимки от частна колекция.

От настоящата публикация могат да се направят следните изводи:

[1] Към 14-и пехотен Македонски полк е съществувала полкова театрална трупа.

[2] На 7 и 8 януари 1918 г. трупата е изнасяла театрални представления.

[3] Известен е част от репертоара на трупата – сценките: „Мъж и жена“, „В отпуск“ и диалогът „Пижо и Пендо“.

[4] Пиесите са написани от утвърдени автори Елин Пелин (1877-1949) и Борис Руменов (Борю Зевзека) (1884-1944).

[5] Репертоарът на театралния състав при 14-и пехотен македонски полк е идентичен с този на другите фронтови трупи – весело – хумористичен, забавно-сатиричен.

Забележка: Настоящият доклад е подготвен със съдействието на Студентски съвет при Русенски университет „Ангел Кънчев”

ЛИТЕРАТУРА

[1] Тошева, Кристина История на Българския театър. Том 3. Академично издателство „Проф. Марин Дримов”. С,1997, с.132.

[2] Информатор: Гергана Обрешкова, висше образование, родена 1928 г. в град Рила, живуща понастоящем в град Русе.

[3] <http://www.wikipedia.org/>

За контакти:

Инж.Румен Димитров Кузов, Сдружение „Ретро арт”, Русе, Централна поща, ПК 360, тел.: 082-830 765, e-mail: rkouзов@ecs.ru.acad.bg

Докладът е рецензиран.